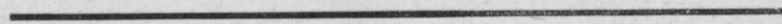

Összeállító: PONGRÁCZ VILTIKOS

Összeállítás ideje: 1973.

TART.: PÁSZTORÉLET CSÁKÁNTBAN

5 lap

Földrajzi mutató: CSÁKÁNT

Szakmutató: VI,
XVII,

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRKÖZLÉS

ÁTVEZETVE AZ EGYESÉGES LTK. 2331-es TÉTELE ALÓL

Pásztorélet Csákánybn.

E rövid lélegzeti néprajzi munkám alapjául négy csákányi pásztor élete szolgált. Zárkozott, hallgató tag emberek mindannyian, akik a mezőket, erdőket járva a természettel szövetésre léptek. Türelemesek, szeretik az állatokat mert szerintük csak az lehet jó pásztor, aki ezekkel a tulajdonságokkal rendelkezik. E négy közül Horváth Pál, Horváth János gulyás és Szobi Vendel pásztorok dinasztia tagjai míg Gyulai István csak maga élt pásztor életet, szülei urasági cselédek voltak.

Horváth János gulyás /Béke-utca 26 sz./ 60 éves, ebből 33 évet volt gulyás, rá is ragadt ez a melléknév. 1934-1967-ig Hertelendy Zoltán Csákány községhez tartozó Andormajori birtokán piros-tarka és szilaj teheneket őrzött. Előbbiket tejjel, husra, utóbbiakat igázásra tartották.

Ellenszolgáltatás egy convencio mely állt: 16 q. kenyérgabona, fele buza, fele rozs, fertálonként 8 Pengő, 1 hold rét pótkaszálással, 1 hold kukoricaföld, 400 n. 51 kenderföld 2 51 tűzifa /8 méter/2 szekér ág, 2 db. tehéntartás, 2 anyagöbe tartás szaporulattal.

Horváth Pál 69 éves /rákoczi-utca ³⁹ sz./ 28 évet juhászokodott. 1918-1922-ig Véssey Lajos Zsitfa-Szöcsénypuszta gazdaságában. A merinói juhok gyapját Angliába szállították, ahol az uraság állítása szerint a gyapjutözsében a Véssey féle merinói gyapjut külön jegyezték. 1922-1945-ig az Esztergomi káptalan tepsonyi birtokán szintén merinói juhokat őrzött.

Fizetése egy convencio: 16 q. kenyérgabona, fele buza, fele rozs, 1 hold kukoricaföld, 1 hold rét, 2 db. marhatartás, fertálonként 12 Pengő 50 fillér.

Szobi Vendel 65 éves /Rákoczi-utca 31 sz./ már 7 éves Korától kisbajtár volt édesapja mellett 6 évig, Léhner Vilmos gazdaságában s későbbben 1942-45-ig ügyenott gulyás. Vegyestarka teheneket és bivalyokat őrzött. A teheneket hus és tejhozamra, a bivalyokat igazásra tartották.

A kisbajtár évi fizetése 4 q. kenyérgabona, buza-rozs fele-fele arányban. Mint gulyásé egy convencio: 16 q. kenyérgabona, fele buza, fele rozs, fertálonként 8 pengő, 1 hold kukoricá föld, 1 hold rét, 200 n.öl kenderföld, 2 öl tűzifa, 1 kocsi ágfá, 2 db. marhatartás - egy számos/2 éven felüli/ és egy növendék, -egy anyakoca 6 malaccal 3 hónapos korukig.

Gyula István 71 éves /Petőfi utca 23 sz./ 40 évig pásztorkodott. 1929-1946-ig községi pásztor, 1946-1957-ig gulyás Hertelendy Lászlóné gazdaságában és 1957-1969-ig pásztor a Latina Sándor Termelőszövetkezetben. Vegyestarka teheneket őrzött, husra, tejhozamra tartották. Mint községi pásztor a gazdáktól 2 kg. kukoricát és 40 fillért kapott darabonként, ezen felül a községtől évi 4 méter tűzifát.

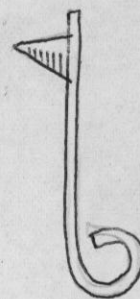
Hertelendy gazdaságában egy convencioja volt: 16 q. kenyérgabona, buza-rozs fele-fele arányban, 1 hold kukoricaföld, 1 hold rét, 300 n.öl kenderföld, 2 öl tűzifa, 2 db. tehéntartás -egy számos és egy növendék -egy anyakoca szaporulattal 3 hónapos korukig.

A termelőszövetkezetben napi őrzésért 1 munkaegység és az állatok reggeli és esti gondozásáért szintén 1 munkaegységet kapott. A munkaegység értékét az év végi zárszámadásnál állapították meg. Az eredménnyel mindig elégedett volt.

A pásztoroknak állandó külső szállásuk nem volt, cselékházban vagy saját házukban laktak. Frustokot, estebédet otthon ettek, délebédre tarisznyáztak. Mi volt a tarisznyában? Kenyér, főtt tojás, szalonna esetleg túró és hagyma na meg a herélőkás és az érvágó. És vagy zivatar

5
idején csutaszárból vagy faágakból és
sásból eszkábált /nevenyészett/ kuny-
hóban huzódták meg.

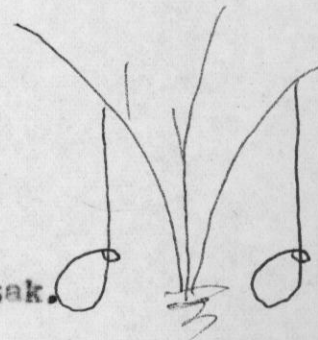
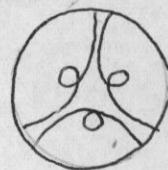

Gyulai bácsi kivételével fara-
gással mindhárman foglalkoztak. Korbács-
nyelet, késmarkolatot, botot, gyufatartót, sótartót farag-
tak és bodzafa furulyát a gyermekek örömére.

Őrzés közben vadászatra, halászatra sok idő nem volt
de a mi emberi gyarlóságuktól tellett azt elkövették.
Horvát Pali bácsi keserűgombát süttött ha a nyáj békésen
legelt. Néhány száraz ágat összedobott és annak parazsá-
nál megsütötte a szár helyén juhtaróval telerakott gombát
és jóízűen elfogyasztotta.

Vadoknak, madaraknak tőrt /hurok/ vetettek, főként
nyul és fogolyra mert mindkettő husából fölség s pörköltet
készítettek az asszonyok.

A fogolynak kisebb abrincsa /vasabroncs/ vetettek
hurkot, 3-4 szál lófarkból fonottat. Az abrincs közét
pelyvával vagy törekkkel megrakták, néhány szem magot dobta
közibe s kapirgálás közben a lábára
hurkolódott. A nehéz abrincset nem
bírták elhuzni. A nyulaknak vékony de erős
drótból készítették függő tőrt a bokrok
kiálló ágaira-többet is- s valamelyik-
be csak belement. A tőröket estefelé
rakták ki és reggel kihajtáskor
ellenőrizték.

Állatok gyógyításával is foglalkoztak.

4

Vérhuggyás ellen fűzfakéreg, vérfű, berekfa/égerfa/
rigya/mogyoró nagyságu magja/kifőzött levét itatták meg az
állatokkal.

Kelevényt két ellenkező ponton kibökték, a gemyet ki-
nyomkodták és terpentines gyolcsdarabkát húztak át a lyuka-
kon. 3-4 nap múlva begyógyult, akkor a gyolcsdarabot eltávolí-
tották.

Felfuvódás esetén az állat horpaszát kibökték, bodzafa
csövet dugtak bele, azon kijött a levegő.

Pásztoréletre jellemző tárgy mindeniknél van. Korbács,
kopott bőrtarisznya, érvágó, herélőkés, dohányzacsko/kostökből/
és pásztorbot. Horváth János gulyásnál igen szép 24 águ,
őzbőrből vert /fonott/ korbács van. Ha nyele nem lenne kígyó-
nak vélné az ember. Mikor rideg fókát /fiatal úszók, tinók/
őrzött, akkor készítette.

Kutyák nélkül a pásztor nem pásztor. Terelésre nevelt
kutya nagy segítség. Csak 1-2 terelésről.

-Éles futtyszóra, felemelt bottal jelzett irányban indul
terelés után 2-3 hosszabb futtyszóra gazdájához visszatér.

-Nédd a ...mondják a kutyának s az körülnéz, hogy a bottal
tal merre int a gazda, eriggy...szóra tette a parancsot s ha
jól végezte, futtyszóval hívták vissza.

Szobi Vendélnél érdekes somfabotot láttam, amelyre
csavarmenetben ez van írva: "Hej ne busulj kisangyalom, nem
ütik a praxit agyon "A praxi a bojtár.

A botot levelét hullatott somfa megfelelő ágától
készítette. Finom pengéjű zsebkéssel a somfakéregbe belevést
a szöveget de vigyázva, hogy a hártya-kéreg, ami alatt a nedv
kering meg ne sáruljon majd óvatosan kiszedte a betűk kér-
gét. Helyüket kéregszint besároozta, aztán az egész botot
láng felett penyhesztette. Amikor ráncosodni kezdett az

egész kérgét lefejtette. Alatta a vésett betűk helye világosabb, a kéreg alatti rész sötétebb okker-sárga színt kapott s így a szöveg olvashatóvá lett.

Gyulai bácsi nevetve bevallja, hogy ő faragással ugyan nem foglalkozott de mint minden pásztor ballagás közben ő sem tétlenkedett. A nyirfa fehér, hártyaszerű kérgét lefejtette, szájába illesztette s ezzel bármilyen dalt elsípolt. Ez a béda .Ma is kedvelik.

Rudavics

